

ZEMLJA ARHEOLOŠKIH OSTATAKA... ARHEOLOŠKI MUZEJI NA OTVORENOME U KATALONIJI

IM 41 (1-4) 2010.
TEMA BROJA
TOPIC OF THIS VOLUME

CLARA MASRIERA ESQUERRA □ Iberska citadela Calafell / Gradska uprava Calafell (Ciutadella Ibérica de Calafell / Ajuntament de Calafell)

Fragmentirana povijest, povijest koja se ne objašnjava

Ovaj članak tematizira arheološke rekonstrukcije na Iberskom poluotoku, posebice u Kataloniji.

Trend u prezentaciji arheološke baštine koji dominira u 20. i 21. stoljeću obuhvaća arheološke ostatke te konsolidaciju naspram rekonstrukcije i interpretacije. Važna je monumentalnost, poštovanje kamena nasuprot razumijevanju istog. A taj trijumf monumentalnosti uočljiv je prije svega u zemlji poput Španjolske u kojoj bismo na prste jedne ruke mogli nabrojiti arheološka nalazišta koja su rekonstruirana. Međutim, važno je ispitati je li taj dominantni trend o kojemu možemo čitati u različitim poveljama o baštini uistinu valjan s obzirom da podrazumijeva intervencije koje su trajne i uništavaju arheološku povijesnu baštinu.¹

Arheološka nalazišta rekonstruirala su se i prije 500 godina

Prvi pokušaji da se velikom dijelu publike prenesu informacije o arheologiji i općenito o povijesti pojavili su se u arheološkim intervencijama koje datiraju iz 16. i 17. stoljeća u kulturi rane renesanse i baroka², a nalazimo ih i u 19. stoljeću unutar rekonstrukcija koje su se provodile u Pompejima, Herkulaneju, Ostiji i Knososu. Svi ti primjeri odraz su manje ili više uspješnih pokušaja da se posjetiteljima pokaže kako je sve to moglo izgledati u prošlosti.

U nekim su primjerima autori intervencija izvrsno odradili svoj posao tako da se posjetitelji ustvari ne pitaju je li ono što vide stvarna slika ili naprosto stvaralačka fantazija. Takav je slučaj s Pompejima i Herkulanejom. U oba su primjera ostaci bili predmetom velikih radova ne samo konsolidacije i restauracije, već i rekonstrukcije.

Dok je talijanski nacionalizam bio usredotočen na vezuvske gradove, skandinavski je potaknuo gradnju Skansena u Stockholmu. Oba su primjera bila pod utjecajem nacionalnih pokreta, ali ne treba zaboraviti ni snažan utjecaj romantizma koji je ostatke i arheologiju pretvorio u prave predmete obožavanja.

Kad je riječ o Skansenu u Stockholmu, profesor nordijskih jezika Hazelius [op.ur. Artur Immanuel Hazelius (1833. – 1901.)] zaslužan je za ideju premještanja starih seoskih gospodarstava iz cijele Skandinavije i njihovu

rekonstrukciju u parku blizu glavnoga grada. Ideja se proširila, pa je i prije 1920-ih u Švedskoj bilo više od 80 muzeja tipa Skansen. Nadalje, model je preuzet i u Njemačkoj, Nizozemskoj, Norveškoj, Belgiji, Mađarskoj, Poljskoj i Švicarskoj. Model premještanja više je etnografski nego arheološki, ali očito se mogao koristiti u arheološkom kontekstu.

Ideja je 1920-ih godina prešla i Atlantik, također u kontekstu politike buđenja nacionalne svijesti što možemo vidjeti na primjeru SAD-a u slučaju Williamsburga.³

U istom su razdoblju nastali i prvi modeli arheoloških rekonstrukcija u zemljama pod okriljem socijalizma, u kojima su arheološki kompleksi služili obrazovanju masa, tako da se prapovijest morala prikazivati s jasnim slikama i velikim rekonstrukcijama. Nije slučajno da se u tom razdoblju radilo na rekonstrukciji jednoga od prvih prapovijesnih nalazišta; riječ je o nalazištu Pfahlbauten u malenome mjestu Unteruhldingen koji je dio grada Uhldingen-Mühlhofena smještenoga sjeverozapadno od jezera Constanza u Njemačkoj. Radi se o nalazištu iz srednjeg neolitika i brončanog doba (4000. - 850. pr. Krista), koji je nastao po uzoru na modele uobičajene u Srednjoj Europi. To arheološko nalazište, koje je još uvijek otvoreno za javnost, vjerojatno je jedno od prvih primjera idealno zamišljene rekonstrukcije ako se uzmu u obzir isključivo arheološki kriteriji. Upravo je taj model, koji je preživio i savršeno se prilagodio konceptu nacističkih ideologa poput Himmlera ili Rossenberga o tome kakva je trebala biti drevna germanska kultura, poslužio kao primjer za nove prijedloge nastale u drugoj polovici 20. stoljeća.

Laboratoriji arhitektonskog eksperimentiranja (rekonstrukcija, obnova, eksperimentiranje)

Tijekom 1960-ih i 1970-ih umnogostručile su se intervencije na arheološkim nalazištima čiji je cilj bio približiti se što je više moguće starim spomenicima. Radilo se o "rekonstrukciji", u značenju *dovršiti arhitekturu nekoga starog zdanja, spomenika, naroda itd. pogađajući koji dijelovi nedostaju na temelju ostataka ili dostupnih informacija*, tj. u značenju koje rječnik navodi za tu riječ.

1 Primjer je rimski teatar Sagunto (Valencija) čiji su ostaci učvršćeni cementom.

2 Dobro je poznata politika koju su provodili pape i koja je podrazumijevala ponovnu upotrebu klasičnih arheoloških elemenata u velikim rekonstrukcijama Rima. I sam je Michelangelo, po papinoj naredbi, izgradio crkvu Santa Maria degli Angeli na ostacima velikih termi na današnjem rimskom Trgu Republike (Piazza della Repubblica). Primjer je to "rekonstrukcije" termi kako bi im se promijenila svrha; modernim jezikom, riječ je o obnovi.

3 Kad je riječ o rekonstruiranome arheološkom kompleksu, valja spomenuti da je Williamsburg američki grad koji potječe iz 18. stoljeća i u kojemu su pored ostataka kuća rekonstruirane tri ulice, pri čemu su praćeni primarni izvori iz navedenog razdoblja kako bi se zadržala maksimalna vjerodostojnost u rekonstrukciji kuća i trgovina.

Preporučuje se posjetiti internetsku stranicu: Colonial Williamsburg Where History Lives - <http://www.history.org/> (12/01/2007) i pročitati članke Hernández, F.X.; Sanatacana, J. (2001.), *Viaje al nacimiento de los Estados Unidos: Williamsburg. Clío, el pasado presente*, 2, str. 90-94. Barcelona: Comunicación y Publicaciones, S.A. te Santacana, J. (1994.), *Reconstruccions del passat: un recorregut per la historia d'Europa i America L'Avenc. Revista catalana d'Historia*. Barcelona. Juny, No 182. Kao i članak ravnateljica Centra Brown, M. R.; Chappell, E.A. (2004.) *Archaeological Authenticity and Reconstruction at Colonial Williamsburg*; A Jameson Jr. J.H. (ed.), *The reconstructed past. Reconstructions in the public interpretation of archaeology and history*. United States of America: Alatomira Press, str. 47-64. Za razumijevanje interpretacije povijesti ropstva u Americi uz pomoć rekonstrukcije i *living historyja* toga arheološkog kompleksa vidjeti Bograd, M.D.;

sl.1. Muzej Pfahlbauten (Muzej sojenica) u mjestu Unteruhldingen koji je dio grada Uhldingen-Mühlhofena, sjeverozapadno od jezera Constanza, Njemačka
©Clara Masrera Esquerria

Singleton, T.A. (1997.), *The Interpretation of Slavery: Mount Vernon, Monticello and Colonial Williamsburg*; A. Jameson, J.H. (ed.), *Presenting Archaeology to the Public. Digging for Truths*. United States of America. Alata Mira Press.

4 Većina međunarodnih povelja, od *Atenske i Venecijanske povelje - Međunarodne povelje o konzervaciji i restauraciji spomenika i spomeničkih cjelina* (1964.) koju je ICOMOS usvojio 1965. pa sve do *Međunarodne povelje o konzervaciji povijesnih naselja i urbanih područja* što ju je ICOMOS usvojio 1987. ili pak do posljednjeg dokumenta iz Nare (Japan) iz 1994., sve su to važni instrumenti što su ih prije svega izradili i o kojima su raspravljali arhitekti koji ne poznaju metode moderne arheologije, pa u obzir uzimaju samo metodologije svojstvene arhitekturi. *Međunarodna povelja o zaštiti i upravljanju arheološkom baštinom* koju je ICOMOS usvojio 1990. godine jedina je koja u 7. članku, premda bojažljivo, uzima u obzir eksperimentalnu arheologiju.

5 *Eketorp. Fortification and Settlement on Oland / Sweden* (1976.) Stockholm : Royal Academy of Letters History and Antiquities : Almqvist & Wiksell International, 1976-<1979>.

S druge strane, mnogi su teoretičari s područja arhitekture i arheologije smatrali da se ne treba "rekonstruirati", već "obnoviti" u značenju *vratiti neku stvar u stanje ili oblik koji je prije imala*.

Razlika između rekonstrukcije i obnove malena je, ali značajna zato što pri rekonstrukciji arhitekt ili arheolog polazi od hipoteze kako je neko zdanje moglo izgledati, pri čemu mu nedostaju neki dijelovi koji se moraju nadomjestiti dok obnova pak podrazumijeva vraćanje nekog dijela koji je (ot)pao i za koji se točno zna odakle potječe.

Rekonstrukcija ili obnova postupci su u kojima se primjenjuju dvije vrlo različite metode. U prvom je slučaju riječ o arhitektonskoj logici ili arheološkim "paralelama"; tako možemo pretpostaviti kako su izgledala vrata neke kuće u željeznom dobu ako smo na sličnim nalazištima vidjeli druge kuće iz istog razdoblja. U drugom slučaju primijenili bismo metodu arhitektonske logike oblika u kojoj potreba diktira koji će se element rekonstruirati. Primjerice, ako zamislimo prostor velikih dimenzija, tada nije moguće postaviti gredu bez stupova na 10 metara udaljenosti. Ako arheolog ili arhitekt ne pronađu stupove, ali znaju da je greda postojala arhitektonska je logika da su morali postojati i stupovi.

Obnova je tehnika koja se temelji isključivo na dokazima; postavljamo neki kamen na njegovo mjesto zato što smo ga pronašli na tlu, a u zidu pronalazimo prazno mjesto u koje se savršeno uklapa ili pak gradimo stup jer su se očuvali njegovi temelji.

Međutim, postoji i treći način istraživanja izgleda nekog zdanja u prošlosti koji se isključivo temelji na eksperimentiranju s arhitektonskim elementima u stvarnom laboratoriju za gradnju. Riječ je o tehnici koja se primjenjuje u laboratorijima u kojima se kontroliraju temeljne

činjenice poput kvalitete gradnje ili koja se koristi u istraživačkim centrima u kojima se empirijski nastoji otkriti sastav neke mješavine polazeći od kliničke analize.

U arheologiji već postoji duga tradicija eksperimentiranja, tj. laboratorijske provjere jesu li hipoteze ostvarive. Takav je primjer nagib krovova napravljenih s biljnim vlaknima u nekoj protopovijesnoj gradnji; jedini mogući način na koji se može izračunati stupanj optimalnog nagiba koji sprječava da voda uđe u unutrašnjost zgrade podrazumijeva eksperimentiranje s veličinom nagiba sve dok se ne dobije optimalna funkcija. To je arheološka metoda eksperimentiranja. Iako se ona u većini zakona koji reguliraju intervencije u baštinu ne spominje znanstveno je vjerodostojnija od ostalih metoda.⁴

Kad je riječ o obradi arheološke baštine razumije se da ne govorimo o obnovi jer arheolog nema na raspolaganju sve elemente; nestali su organski materijali, nema drveta i samo su se očuvali ostaci drveta koji više ne mogu služiti kao potporanj. Nije riječ ni o rekonstrukciji jer je uvijek posrijedi hipoteza ili interpretacija onoga što je moglo biti. U užem smislu, morali bismo govoriti o arhitektonskim interpretacijama koje se temelje na eksperimentalnoj arheologiji. Međutim, mi iz navike govorimo o rekonstrukciji i/ili obnovi, pri čemu ih ne razlikujemo.

Od nordijske do mediteranske Europe. Primjer Eketorpa i Ciutadelle Ibérica de Calafell

Zoran primjer arhitektonske interpretacije u stvarnoj veličini je Eketorp na otoku Ölandu.⁵ Iskopavanja su počela 1964. godine na inicijativu profesora Martena Stenbergera.

sl.2. Eketorp na otoku Öland, Švedska
© Roeland P. Paardekooper

Cilj iskopavanja bio je pokušaj da se pronađe objašnjenje postojanja prapovijesnih utvrda na otoku, kao i konteksta u koji se mogu smjestiti predmeti iz švedskoga željeznog doba te srednjeg vijeka koji su pronađeni u unutrašnjosti tih utvrđenih naselja otkrivenih 1930-ih godina. Nakon deset godina iskopavanja nalazište Eketorp je u potpunosti otkriveno, te su i istražene sve tri faze povijesnog razvoja nazvane: Eketorp I., II. i III.

Krajem 1973. godine odlučeno je da će se rekonstruirati izgled naselja, a s obzirom da je najbolje očuvana faza bila Eketorp II. upravo je to razdoblje izabrano za rekonstrukciju. Radovi nisu mogli početi sve do 1977. godine, a cijeli je projekt završen 1993. godine. Rekonstruirano je više od polovice kompleksa slijedeći drugu fazu života naselja; kako bi se oživjelo srednjovjekovno razdoblje nakon Vikinga rekonstruirano je nekoliko građevina. Muzej Eketorp i administrativni uredi smješteni su u kućama u središnjem dijelu naselja. U muzeju je prikazana materijalna kultura iz različitih razvojnih razdoblja lokaliteta, kao i ilustracija samog procesa istraživanja. Danas je Eketorp muzej na otvorenome, zahvaljujući kojemu se može zamisliti kako su izgledale kule u Ölandu u dalekom željeznom dobu na sjeveru. Slijedeći tradiciju Skansena, u naselje su postavljene i životinje kako bi se posjetiteljima približio cijeli ambijent mjesta.

Posebnost tog modela jest to što nije riječ o ponovnoj izgradnji niti o premještanju samih ostataka, već su ostaci na temelju arheoloških i etnografskih informacija rekonstruirani *in situ*. Kako bi izgradili krovove arheolozi su se obratili seljacima s otoka Öland koji su im pokazali kako su izgledale tradicionalne građevine. Domaće

tehnike su se podudarale s podacima dobivenim na temelju arheoloških iskopavanja tako da je bilo moguće eksperimentirati sa sustavom dvoslovnih krovova i s ventilacijom u prednjem dijelu nastambe. Eksperiment je bio uspješan pa je primijenjen na sve kolibe u naselju.⁶

Drugi primjer inspiriran Eketorpom odnosi se na nalazište Ciutadella Ibérica de Calafell. Iskopavanja na tom nalazištu sustavno su provedena između 1983. i 1992. godine pod vodstvom Joana Sanmartija i Joana Santacane. U navedenom je razdoblju iskopano gotovo 70% ostataka smještenih unutar zidina lokaliteta. Od 1992. godine do danas provedeni su različiti projekti što ih je osmislila arheološka tvrtka ROCS S.C.P., koja je i dovršila iskopavanje gotovo cijelog kompleksa. Godine 1992. započela je rekonstrukcija znatnog dijela nalazišta nakon što je provedena temeljita stručna studija pri čemu su poštovane norme svojstvene eksperimentalnoj arheologiji. Unutrašnji dio kompleksa opremljen je replikama originalnih predmeta pronađenih *in situ* tijekom iskopavanja.

Tijekom ovih godina Ciutadella Ibérica de Calafell (Tarragona, Katalonija) bila je uzor u mnogim aspektima – u komunikaciji, širenju informacija, razumijevanju, interpretaciji i prezentaciji arheološkog nalazišta u javnosti; bila je inspiracija za druge arheološke muzeje na otvorenome kao što su muzeji u Numanciji (pokrajina Kastilja i León), te Algaba de Ronda (pokrajina Andaluzija). Godine 2007. muzej u Calafellu zatvorio je vrata za javnost nakon što se iscrpio model privatnog upravljanja koji je postojao do tog trenutka. Tijekom naredne godine postavljeni su temelji novog modela upravljanja, obrazovanja, širenja informacija, istraživanja i stvaranja

⁶ Obilasci različitih arheoloških nalazišta provedeni tijekom 2005. i 2006. godine rezultirali su usporedbom arhitektonskih interpretacija otoka Ölanda s interpretacijama Biskupina (Poljska) i Unterhaldingen (Njemačka) na jezeru Constanza. Za sve njih primjenjivano je isto arhitektonsko rješenje vezano za pročelje koliba. Iznenađujuća je sličnost između graditeljskih tehnika u protopovijesti na prostorima međusobno udaljenima 4 000 kilometara. Zbog te podudarnosti može se zaključiti da je eksperimentiranje često nedovoljno. Nije rijetkost da neki arhitektonski element funkcionira, no zadivljujuće je da se otkrije nešto što je bilo upravo tako u prošlosti. Eksperimentalnu arheologiju čeka još dug put kako bi stigla do potpuno pouzdanih rješenja vezanih za arheološka nalazišta iz metalnog doba u kontinentalnoj Europi.

sl.3. Ciutadella Ibérica de Calafell
©Magda Zielinska

međunarodnog ugleda kojim se pokušava postići da Ciutadella Ibérica postane ono što zapravo i jest – referentno nalazište na području eksperimentalne arheologije te uspješan model učinkovitog prenošenja informacija o određenom arheološkom nalazištu.⁷

Zaključno, riječ je o jedinstvenome modelu u zemlji koja je puna arheoloških ostataka, zemlji koja se odlučila za prezentaciju arheoloških nalazišta javnosti, i to na fragmentirani način pokušavajući objasniti čovjekovu prošlost objašnjavajući ono nevidljivo, što je težak zadatak za koji su potrebna brojna znanja.

Između didaktičke i znanstvene arheologije: eksperimentalna arheologija i rekonstrukcija

Iako svaki način postupanja s baštinom može biti didaktičko pomagalo postoje modeli čija je temeljena zadaća komunikacija; slučaj je to s mnogim obnovama i modelima replika.

S toga gledišta, može se govoriti o muzeografskom postupku čiji su ciljevi prije svega didaktički. Pod didaktičkim muzejskim ciljevima smatraju se oni koji pokušavaju primijeniti umijeće podučavanja te redovitoga i metodičkoga izlaganja načela neke znanosti ili pravila, normi odnosno osnova bilo koje vrste znanja⁸, i to neovisno o dobi ciljne publike.

Didaktička je muzeografija ona u kojoj se primjenjuju načela didaktike koja postaju temeljna referenca.

U muzealizacijama se načela didaktike često primjenjuju na intuitivan način, a ne kao strog, znanstven i utemeljen način. Kad je riječ o rekonstrukcijama čije se tumačenje temelji na tehnikama eksperimentalne arheologije, vizija

prošlosti koja se prenosi u potpunosti je znanstveno utemeljena.

Čini se kao da svi doprinosi didaktičke muzeografije, i eksperimentalne arheologije čine zavisnu varijablu koja se mora povezati s didaktičkim i pedagoškim trendovima što se razvijaju krajem 1960-ih godina u Europi, a što je posljedica ideoloških promjena koje će se odraziti na brojnim ostalim područjima počevši od glazbe pa sve do putovanja i novih oblika razonode.

Od svih elemenata koji su se pojavili u posljednjih 25 godina 20. stoljeća u modernoj didaktičkoj muzeografiji i u arheologiji najplodnija su iskustva eksperimentalne arheologije. Promjene koje su posljednjih desetljeća zahvatile mnoge znanosti nisu zaobišle ni arheologiju. Poznato je da ta znanost znatan dio svojih zaključaka vuče iz proučavanja ostataka građevina i ljudskih ostataka, a nisu zaboravljeni ni tragovi starih poljoprivrednih kultura.

Zahvaljujući proučavanju ostataka drevnih društava arheologija nam može pružiti uvid, često vrlo precizan, o njihovim prehranbenim navikama te o tehnikama proizvodnje hrane. Analiza tih ostataka doživjela je pravu revoluciju posljednjih godina, posebice kad je riječ o sustavima datiranja (radioaktivne metode itd.), sustavima bilježenja (Harrisove matrice, primjena informacijske tehnologije u arheološkim istraživanjima, fotometrija, itd.) te tehnikama lokalizacije (elektromagnetske metode, georadar i ostalo).

Međutim, najvažnija novost nisu tehnike koje su potekle iz laboratorija, ili pak metode datiranja i bilježenja već je to duboka promjena koja se temelji na potpuno novoj filozofiji.

⁷ Vezano za veću učinkovitost u prenošenju informacija o rekonstruiranim arheološkim nalazištima vidjeti članak Clara Masriera.

Presentación del patrimonio arqueológico: ruinas "versus" reconstrucciones.

Qué entiende más el público?

(Prezentacija arheološke baštine: ostaci naspram rekonstrukcija. Što javnost bolje razumije?), Barcelona: Graó, 2008.

⁸ Postoje mnoge definicije riječi *didaktika*, počevši još od Comeniusa. Ovdje smo se koristili definicijom koju je dao Ramón Joaquín Domínguez sredinom 19. stoljeća u svom Nacionalnom rječniku španjolskog jezika.

To je ideja nastala u SAD-u i Engleskoj 1960-ih godina i bila je rezultat nezadovoljstva tradicionalnim metodama analize što su davale oskudne podatke koji nisu sadržavali više od puke kronološke reference i upućivanja na apstraktno i već određeno kulturno razdoblje. Jedan od začetnika tih promjena, poznatih pod nazivom *New Archaeology*, bio je profesor Lewis R. Binford sa Sveučilišta New Mexico u Albuquerqueu (SAD).

Njegov je ključni doprinos to što je dokazao da razumijevanje prošlosti ne podrazumijeva iskopavanje niza predmeta iz tla i pisanje teksta o njima koji se temelji na intuiciji i hipotezama. Naprotiv, Binford je tih godina tvrdio da se u arheologiji mora proučavati proces kulture, tj. analizirati kako, kada i zašto se mijenjaju ljudske kulture zbog čega se Binford i zalagao za shvaćanje da su arheologiji potrebne teorija i metodologija vrlo različite od onih koje su se koristile do tog vremena.

Da bi se objasnilo kako se i zbog čega stvari mijenjaju potrebno je izraditi teorije koje se trebaju vrednovati i provjeriti uz pomoć arheoloških nalaza. To nije ništa drugo nego epistemologija znanosti koju je Binford zagovarao 1960-ih. Da bi se razumjelo kako je sagrađen neki grad, kako je nastao neki narod ili kako je došlo do okupacije nekog teritorija, potrebno je opće znanje o procesima koji su se zbivali i koji su utjecali na povećanje broja stanovnika, stvaranje društvenih hijerarhija, promjene religijskih vjerovanja itd.

U tom novom gledištu u arheologiji zanimanje je usmjereno na detaljnu analizu kako se "gradi" arheološko nalazište samo po sebi, tj. cilj je precizno saznati zašto se i kako mjesta na kojima se iskopava nalaze u obliku u kojima ih mi nalazimo. Kako bi mogao učiniti nešto takvo, istraživač mora živjeti u određenoj suvremenoj zajednici u kojoj će njegov *modus vivendi* biti na neki način sličan onome što ga je imalo društvo koje on proučava ili pokušava shvatiti.

Eksperimentalna arheologija je metoda analize prošlosti koja osim didaktičkoga, nedvojbeno pokazuje i znanstveno zanimanje za arheologiju. Uistinu, eksperimentalna je arheologija uspješna metoda zato što pomaže objasniti procese, dokazati arhitektonske hipoteze i/ili tehnološka rješenja, objašnjava stilove života, a sve se to čini na opipljiv, jasan, dokaziv, tj. eksperimentalan način. Važnost eksperimentalne arheologije ne sastoji se u tome da nam vjerodostojno pokaže načine života u prošlosti, već je njezina važnost u metodološkoj vrijednosti, tj. u tome da nas poduči kako možemo naučiti nešto o prošlosti o čemu nemamo pisanih dokaza. Metode eksperimentalne arheologije obuhvaćaju i promatranje i dokazivanje, a ne samo didaktiku predmeta.⁹

S gledišta didaktičke muzeografije muzealizacija arheoloških kompleksa zahtijeva uvođenje elemenata eksperimentalne arheologije zato što je ta metoda često jedan od malobrojnih načina uz pomoć kojega se posjetitelju objašnjava kako nešto znamo, i napokon objašnjava

prijedloge obnove materijalnih, ali i duhovnih elemenata koji čine naš život.

Kao što je povijest bez metode samo legenda ili mit, tako i muzealizacije koje ne demonstriraju kako nešto znamo, odnosno one koje nemaju metodu analize, postaju tragovi prošlosti koji mogu potaknuti emocije i sugestije usmjerene na emotivni dio našeg uma, ali koje su s gledišta kognitivnog mišljenja potpuno nekorisne i u tom smislu potiču stajališta koja nisu znanstvena, koja su upitna i nevjerodostojna, te često suprotna duhu u kojemu se istraživalo arheološko nalazište što se muzealizira.

CLARA MASRIERA ESQUERRA je arheologinja, doktorica didaktike društvenih znanosti na Sveučilištu u Barceloni, članica istraživačke skupine DIDPATRI s istog sveučilišta, te današnja ravnateljica Arheološkog muzeja na otvorenome 'Ciutadella Ibérica de Calafell', prvog *in situ* rekonstruiranoga nalazišta na cijelom Iberskom poluotoku.

Prijevod sa španjolskog jezika: Ivana Zeljković

LAND OF ARCHAEOLOGICAL REMAINS – THE OPEN AIR ARCHAEOLOGICAL MUSEUM IN CATALONIA

This paper is focused on archaeological reconstructions as a way of presenting and communicating the archaeological heritage to the public. Archaeological reconstructions have existed since the 16th century, but these have not represented the general tendency in the presentation of archaeological sites, which have generally been presented as consolidated ruins. This is the tendency most followed in Catalonia.

We will briefly talk about the history of archaeological reconstructions, showing that popular and well-known sites like Pompeii, Herculaneum or Knossos, some of the most visited archaeological sites in the world today, were reconstructed.

If our aim is to communicate the archaeological heritage, it must, in order to reach the general public, be comprehensible. One of the ways in which we can make this heritage understandable is to find and build the third dimension of the site. A tool for this is reconstruction by experimentation.

One of the sites in Europe reconstructed "in situ", which means on the original site, on top of the ruins themselves, is Eketorp (Öland, Sweden). This site was the starting point for the first experience in Catalonia (and Spain) of reconstructing an archaeological settlement on top of the remains. This site is called "Ciutadella Ibérica de Calafell" (Tarragona, Spain).

Ciutadella Ibérica of Calafell was reconstructed during the 1990s, a decade in which open air archaeological museums in Europe were established as a type of museum enshrining scientific and didactic purposes.

The "New Archaeology" founded by Professor Binford and new pedagogical methodologies that started during the 1970s were matched with a new conception of the museum, the open air archaeological museum, where scientific rigour can contribute to making the past more comprehensible.

Od svih elemenata koji su se pojavili u posljednjih 25 godina 20. stoljeća u modernoj didaktičkoj muzeografiji i u arheologiji najplodnija su iskustva eksperimentalne arheologije.

Jedan od začetnika tih promjena, poznatih pod nazivom *New Archaeology*, bio je profesor Lewis R. Binford sa Sveučilišta New Mexico u Albuquerqueu (SAD).

Njegov je ključni doprinos to što je dokazao da razumijevanje prošlosti ne podrazumijeva iskopavanje niza predmeta iz tla i pisanje teksta o njima koji se temelji na intuiciji i hipotezama. Naprotiv, Binford je tih godina tvrdio da se u arheologiji mora proučavati proces kulture...

⁹ García Blanco, Á. (1997.) *Aprender con los objetos*, (Učiti pomoću predmeta). Vodič za didaktičke metode, br. 5. Madrid: Ministerio de Educación y Cultura. Nacionalni arheološki muzej.